

การทวงหนี้อย่างไรให้ชอบด้วยพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้

พ.ศ. 2558

“How to legally collect debt according to the Debt Collection Act B.E. 2558”

สุรศักดิ์ มีบัว

สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 10300

Email : bay_surasak@hotmail.com

บทคัดย่อ

ในสภาวะที่ประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนในประเทศไทยมีปัญหาทางการเงิน บางรายไปก่อหนี้ในระบบโดยมีการทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมอย่างถูกต้องชัดเจน และชำระดอกเบี้ยในอัตราที่กฎหมายกำหนด แต่อย่างไรก็ดี พบว่ามีประชาชนอีกจำนวนไม่น้อยที่ต้องไปพึ่งพิงหนี้นอกระบบ โดยจำต้องชำระดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด หากไม่ชำระหรือชำระหนี้ไม่ตรงเวลาก็อาจถูกทวงถามหนี้ซึ่งใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม เช่น การใช้ถ้อยคำที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างร้ายแรง การคุกคามโดยการขู่เข็ญ การใช้กำลังประทุษร้าย หรือการทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ฯลฯ จากปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาและผู้ค้าประกันที่เป็นบุคคลธรรมดาเป็นพิเศษ คือ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 โดยสาระสำคัญจะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการทวงถามหนี้ และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไว้เป็นการเฉพาะเพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลการทวงถามหนี้ทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ ไม่ว่าหนี้ดังกล่าวจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม แต่กระนั้นก็ดี พบว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีช่องว่างทางกฎหมายบางประการ เนื่องจากลูกหนี้หรือผู้กู้ยืมอาจตกอยู่ภายใต้อำนาจตลอดจนอิทธิพลของเจ้าหนี้ผู้กู้ยืมทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมาย นอกจากนี้ลูกหนี้หรือผู้กู้ยืมบางรายยังไม่ทราบถึงวิธีการที่จะได้รับการปฏิบัติในการทวงถามหนี้ ทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ดี หากมีการดำเนินคดีเพื่อลงโทษเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ยืมที่ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการในการทวงถามหนี้อย่างเด็ดขาดและมีการเผยแพร่ความรู้ถึงสิทธิของ

ลูกหนี้ผู้ให้กู้ยืมทราบ อีกทั้งมีการปลูกฝังให้ประชาชนมีวินัยทางการเงินย่อมส่งผลทำให้ปัญหาการกู้ยืมเงินและการทวงถามหนี้มีจำนวนลดลง อีกทั้งส่งผลให้สังคมเข้าสู่การบังคับใช้กฎหมายตามเจตนารมณ์ และสอดคล้องกับหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การทวงถามหนี้

Abstract

As Thailand has been confronting the economic crisis for a long time, a large number of people have inevitably encountered financial problems. Although there are a number of people who ran up debts in a system with clear evidences of loan and legal interest as prescribed by law, it was found that a large number of people have got into debt outside the official system, with an illegal interest. The result was that when they could not or would not pay back within the promised timeframe, the payment might be claimed by improper methods: violation of privacy rights, threats, harassment, violence, or impairing one's reputation, etc. Unavoidably, these problems have had an effect on the general public. Consequently, it was necessary to enact a law in order to protect debtors and guarantors, who are natural persons. The law currently in place is the Debt Collection Act B.E. 2558, whose main points are rules, approaches in terms of debt claim; and especially, penalty for violators. This Act would be a tool to control the demanding for the payment of debts, both debts within the system, and outside the official system. Nevertheless, it was found that the Debt Collection Act B.E. 2558 still has a few loopholes. The debtors might fall under control of the creditors and are in fear of the creditors' influence. Therefore, they are afraid to take a legal action and bring a case to court. Besides, many debtors have no knowledge concerning the right processes in terms of debt collection. Consequently, the enforcement of this act has not fully achieved its goal. Therefore, there should be a serious punishment of the creditors who do not follow the processes and methods in debt

collection as well as a propagation of the rights of the debtors. Furthermore, instilling financial discipline in people will lead to a decreasing number of debtors and debt claim problems and the enforcement of this act will eventually reach its intention and truly correspond with legal ethics.

Keywords : debt collection

บทนำ

การกู้ยืมเงินเป็นสัญญาใช้สลับเปลี่ยนอย่างหนึ่งตามมาตรา 650 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบด้วยคู่สัญญา 2 ฝ่าย ได้แก่ ผู้กู้ยืม และผู้ให้กู้ยืมเงิน สัญญาผู้กู้ยืมเงินย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม โดยเมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาผู้กู้ยืมจะต้องคืนเงินจำนวนเดียวกับที่กำหนดไว้ในสัญญา แต่ไม่จำต้องคืนเงินอันเดียวกับที่ได้รับจากผู้ให้กู้ยืม

ในอดีตกำหนดว่าการกู้ยืมเงินกว่า 50 บาทขึ้นไป เมื่อผู้กู้ยืมผิดสัญญาไม่ชำระหนี้ให้ผู้ให้กู้ยืมเงินจะต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้กู้ยืมจึงจะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่อย่างไรก็ดี ปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2548 โดยกำหนดจำนวนเงินกู้ยืมเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ การกู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาทขึ้นไปจะต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินมิเช่นนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีต่อกันไม่ได้ หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ได้แต่ต้องเป็นลายลักษณ์อักษรมีข้อความชัดเจนว่ามีมีการกู้ยืมเงินกันไปเป็นจำนวนเท่าใด ตกลงจะใช้คืนเมื่อใด และต้องมีลายมือชื่อของผู้กู้ยืมเป็นสำคัญตามมาตรา 653 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สาระสำคัญในเอกสารซึ่งเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ข้อความที่แสดงโดยตรง หรือโดยปริยายว่าเงินที่ได้รับเป็นเงินกู้ยืมและมีข้อความว่าจะใช้คืนให้
2. ระบุจำนวนเงิน
3. ผู้กู้ยืมต้องลงลายมือชื่อ (กรณีลงลายพิมพ์นิ้วมือตามกฎหมายจะต้องมีพยานรับรองลายนิ้วมือ 2 คน)

ส่วนการกู้ยืมเงินไม่เกิน 2,000 บาท กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด แม้ตกลงยืมเงินกันด้วยวาจา เมื่อเกิดการผิดสัญญาหรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นก็สามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ตามกฎหมายโดยการนำสืบพยานบุคคล

วัตถุประสงค์ของการนำเสนอ

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา และลักษณะทั่วไปของสัญญากู้ยืมเงิน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากการกู้ยืมเงินทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบ
3. เพื่อศึกษาลักษณะการทวงถามหนี้ในปัจจุบันทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ
4. เพื่อศึกษาวิธีและลักษณะการทวงถามหนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558
5. เพื่อเป็นข้อมูล แหล่งความรู้สำหรับผู้สนใจในประเด็นการทวงถามหนี้ที่ขอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การกู้ยืมเงินผู้สามารถกู้ยืมเงินในสถาบันการเงินหรือหนี้ในระบบ และการกู้ยืมนอกสถาบันการเงินหรือหนี้นอกระบบที่ไม่มีการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมายก็ได้

คำว่า “หนี้ในระบบ” หมายถึง การกู้ยืมเงินที่มีการทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่มีความถูกต้องชัดเจน และกำหนดดอกเบี้ยในอัตราที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาตามมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดว่าผู้ให้กู้สามารถเรียกดอกเบี้ยในอัตราไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน แต่ถ้าผู้ให้กู้เป็นสถาบันการเงินตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 กำหนดให้สามารถเรียกดอกเบี้ยในอัตราไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี เมื่อรวมกับค่าธรรมเนียม ค่าบริการ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ แล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง, Website) สาเหตุที่สถาบันการเงินสามารถเรียกดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปีได้ เนื่องจากตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 กำหนดว่าเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่เปลี่ยนแปลงและความอยู่รอดทางธุรกิจของสถาบันการเงินต่างๆ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจ

กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดจากผู้กู้ยืมหรือให้ผู้ให้กู้ยืมคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้

รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้ “พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523” ขึ้นมาโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2524) และฉบับที่ 3 (พ.ศ.2535) ซึ่งทั้งหมดมีเจตนารมณ์เพื่อยกเว้นการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 654 และอนุญาตให้สถาบันการเงินเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ ทั้งนี้ให้รัฐมนตรีกระทรวงการคลังเป็นผู้ประกาศอัตราดอกเบี้ยตามคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย(มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค,Website) ส่วนธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นบริษัทต่างๆ ที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non Bank)แต่อยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น บริษัท บัตรกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท พรอมิส (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท เอซีเอส (ประเทศไทย) จำกัด ฯลฯ ไม่สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ เพราะธุรกิจประเภทนี้ไม่ถือเป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ดังนั้น จึงต้องไปยึดตามมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้เรียกเก็บดอกเบี้ยได้เพียงไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปีเท่านั้น

“หนี้ครัวเรือน” หมายถึง เงินให้กู้ยืมที่สถาบันการเงินให้แก่บุคคลธรรมดาที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ ซึ่งบุคคลธรรมดาอาจนำเงินที่กู้ยืมไปใช้เพื่อการใช้จ่ายใช้สอยต่างๆ หรือเพื่อประกอบธุรกิจ โดยข้อมูลหนี้ครัวเรือนจะครอบคลุมเฉพาะเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเก็บข้อมูลได้ดังนั้น หนี้ครัวเรือนในที่นี้จึงไม่รวมหนี้นอกระบบ(ธนาคารแห่งประเทศไทย, Website)

ตารางที่ 1 จำนวนหนี้สินต่อครัวเรือนจำแนกวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน
ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2550-2558

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	2550	2552	2554	2556	2558
จำนวนหนี้สินต่อครัวเรือน	116,681	134,699	134,900	163,087	156,770
ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	36,508	46,253	45,898	60,061	50,848
ใช้ในการศึกษา	3,130	3,545	2,726	2,413	1,954
ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่นๆในครัวเรือน	38,909	41,470	50,964	59,876	64,788
ใช้ในการทำธุรกิจ	16,766	21,893	13,912	17,061	16,000
ใช้ในการทำเกษตร	17,711	19,085	19,392	21,945	22,441
อื่นๆ	3,657	2,454	2,008	1,731	740

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร,Website)

จากความหมายตามที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นว่าหนี้ครัวเรือน หมายถึง เฉพาะหนี้ในระบบเท่านั้น ไม่รวมหนี้นอกระบบ อีกทั้งจากสถิติที่มีการสำรวจจะเห็นว่าหนี้ครัวเรือนของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับโดยสาเหตุส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่นๆในครัวเรือนและใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดินเป็นต้น

โดยทั่วไปแล้ว หนี้ครัวเรือนหากอยู่ในระดับที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการเงิน เช่น การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากร เป็นต้น ย่อมจะช่วยสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านเงินกู้ยืมที่ครัวเรือนนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคหรือประกอบธุรกิจต่างๆ อย่างไรก็ตาม หากหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับสูงต่อเนื่องเป็นเวลานานจนไม่สัมพันธ์กับระดับรายได้ ก็อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนจนเป็นปัญหาต่อสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ต่อได้(ธนาคารแห่งประเทศไทย, Website)เพราะสถาบันการเงินมีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้น ส่งผลทำให้ภาคครัวเรือนเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยากขึ้น

“หนี้นอกระบบ” หมายถึง หนี้เงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด (เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือน) โดยที่เจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน และไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย การกู้ยืมเงินที่มีการกำหนดค่าตอบแทนในการกู้ยืมหรือที่เรียกกันว่า “ดอกเบี้ย” นั้นจะคิดจากต้นเงินที่ยืมไป ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้อธิบายไว้ 2 กรณี ได้แก่

1. ถ้าไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน แต่ผู้ให้กู้และผู้มีการตกลงกันว่าจะมีการคิดดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเงิน เช่นนี้ตามหลักของกฎหมายแล้วผู้ให้กู้สามารถคิดดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปีได้
2. ถ้ากำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน ตามกฎหมายสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับผู้ให้กู้ที่เป็นบุคคลธรรมดาไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือนถ้าผู้ให้กู้เป็นสถาบันการเงินกำหนดให้สามารถเรียกดอกเบี้ยในอัตราไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี เมื่อรวมกับค่าธรรมเนียม ค่าบริการ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ แล้วต้องไม่เกินร้อยละ 28 ต่อปี แต่อย่างไรก็ดี ถ้าปรากฏในสัญญากู้ยืมเงินกำหนดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดก็ให้ลดดอกเบี้ยมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปีสำหรับผู้ให้กู้ที่เป็นบุคคลธรรมดา และให้ลดอัตราดอกเบี้ยมาเป็นร้อยละ 28 ต่อปีสำหรับผู้ให้กู้ที่เป็นสถาบันการเงิน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง,Website)

แต่กระนั้นก็ตาม เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาพบว่าการกู้ยืมเงินที่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดทั้งการกู้ยืมเงินจากบุคคล

ธรรมดา และการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในทางปฏิบัติศาลจะพิพากษาให้ส่วนของ ดอกเบี้ยที่เกินกฎหมายตกเป็นโมฆะทั้งหมด จะไม่พิพากษาตามมาตรา 654 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้มีการลดอัตราดอกเบี้ยเหลือร้อยละ 15 ต่อปี หรือให้ลดอัตราดอกเบี้ยมาอยู่ที่อัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินจะพึงมีสิทธิเรียกได้ ตามกฎหมาย เพราะแม้มาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะอยู่ใน หมวดยืมใช้สลับเปลี่ยนแต่ไม่ได้บัญญัติเรื่องการกู้ยืมเงินไว้เลย มาตราดังกล่าวจึงไม่ใช้กับ หนี้เงินหรือการกู้ยืมเงิน ดังนั้น หนี้ที่จะลดอัตราดอกเบี้ยเป็นร้อยละ 15 ได้นั้นต้องไม่ใช่ หนี้เงิน แต่อย่างไรก็ตาม การตกเป็นโมฆะของดอกเบี้ยนั้นไม่กระทบกระเทือนต่อส่วน ของต้นเงินที่มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย เพราะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 173 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดว่าถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่จะพึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณี ว่าคู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้นแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้ ที่ศาล พิพากษาเช่นนี้ก็เพราะพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 ใช้บังคับ เฉพาะการกู้ยืมเงินเท่านั้น และมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกิน อัตรา พ.ศ.2475 บัญญัติห้ามไม่ให้มีการเรียกดอกเบี้ยเงินกู้เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด หากฝ่าฝืนกำหนดให้บุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องรับโทษทาง อาญาโดยระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชนทำให้การกู้ยืมเงินที่กำหนดดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมาย กำหนดตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ดอกเบี้ยตก เป็นโมฆะทั้งสิ้น

ตัวอย่างคำพิพากษาของศาล

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3288/2551

โจทก์เป็นเอกชนมิใช่สถาบันการเงิน การคิดดอกเบี้ยของโจทก์ตามกฎหมาย กำหนดให้คิดสูงสุดเพียงร้อยละ 15 ต่อปี แต่เมื่อโจทก์คิดดอกเบี้ยเอาแก่จำเลย ที่ 1 ในอัตราร้อยละ 18 และ 24 ต่อปี เป็นการคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมาย กำหนดไว้อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 จึงตกเป็นโมฆะ ความ ข้อนี้นเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ที่มุ่งรักษาความ ยุติธรรมมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบกันจนเกินไป และผลของการเป็นโมฆะตามหลัก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คู่ความย่อมกลับคืนสู่ฐานะเดิม และขณะที่

จำเลยทั้งสองชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์นั้น จำเลยทั้งสองมีความผูกพันที่จะต้องชำระดอกเบี้ยแก่โจทก์อยู่ เพราะตามสัญญาผู้ก็กำหนดอัตราดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จำเลยมาทราบภายหลังว่าโจทก์คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18 และ 24 ต่อปี ดังนั้น จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยชำระหนี้แก่โจทก์ตามอำเภอใจโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 407 ดอกเบี้ยที่เป็นโมฆะนั้นต้องคืนให้จำเลยทั้งสอง หรือไม่ก็นำไปชำระเงินต้นที่ยังค้างอยู่ เมื่อจำเลยทั้งสองนำสืบได้ว่าได้ชำระเงินให้แก่โจทก์ไปแล้วเป็นเงินรวมทั้งสิ้นเกือบ 17,000,000 บาท สูงกว่าจำนวนเงินที่กู้เพียง 13,000,000 บาทเศษ จึงถือว่าได้จำเลยทั้งสองได้ชำระหนี้เงินกู้โจทก์ครบแล้ว(ศาลฎีกา, Website)

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นการกู้ยืมเงินจากผู้กู้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งสามารถเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายได้เพียงร้อยละ 15 ต่อปี แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ยสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด ผู้ให้กู้จึงไม่สามารถที่จะเรียกดอกเบี้ยจากผู้กู้ได้เพราะดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ ดังนั้น เมื่อจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้กู้ยืมเงินได้ชำระต้นเงินตามจำนวนที่กู้ยืมแล้วก็ย่อมที่จะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบจากสัญญากู้ยืมเงินฉบับนั้น

นอกจากนี้หนี้ในระบบยังรวมถึงหนี้ที่เกิดจากมูลหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหนี้ที่กฎหมายบัญญัติไว้เกี่ยวกับสิ่งของหรือวัตถุว่าผู้ใดมิได้เป็นความผิด เช่น หนี้ที่เกิดจากการพนัน หรือหนี้ที่เกิดจากยาเสพติดให้โทษฯลฯ (ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2554)หนี้ในระบบนี้อาจเป็นการกู้ยืมที่มีลักษณะที่เกิดจากการกู้ยืมเงินกันเองในระหว่างประชาชนโดยอาจจะเป็นญาติหรือคนรู้จัก หรืออาจเป็นเจ้าหน้าที่เป็นนายทุนเงินกู้ ทั้งนายทุนในพื้นที่และนายทุนที่มาจากพื้นที่อื่นซึ่งไม่สามารถทราบจำนวนหนี้ประเภทนี้ได้ว่ามีจำนวนเท่าใด

ปัญหาการเกิดหนี้ในระบบเกิดจากรากฐานพฤติกรรมทางการเงินของประชาชนที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งมาจากสาเหตุที่สำคัญ ได้แก่

1) ความยากจน กล่าวคือ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยต้องประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจที่ร้ายแรงส่งผลทำให้ประชาชนตกอยู่ในสภาวะตกงาน การเพิ่มขึ้นของอัตราค่าครองชีพ ทำให้รายรับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายทำให้ประชาชนมีความสามารถไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตน เกิดปัญหาความยากจน และเกิดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม

2) การเติบโตของลัทธิบริโภคนิยม กล่าวคือ เกิดจากพฤติกรรมการอุปโภคบริโภคของประชาชนที่สุรุ่ยสุร่าย ฟุ่มเฟือย เน้นวัตถุนิยม จึงเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การใช้จ่ายอย่างไม่ระมัดระวัง และ

3) ขาดความสนใจในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางการเงิน กล่าวคือ เกิดจากประชาชนไม่มีวินัยทางการเงินที่ดีพอ ส่งผลให้การส่งเสริมความรู้ทางการเงินไม่ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยทั้งสามนี้เองทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องหันไปพึ่งพิงการก่อหนี้ในระบบในเวลาต่อมา

จะเห็นว่าสาเหตุทั้ง 3 ประการดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้กู้ไม่คำนึงถึงความสามารถของตนในการชำระหนี้ในอัตราดอกเบี้ยที่สูงและเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้เกิดพฤติกรรมการหมุนหนี้ไปเรื่อยๆ "การหมุนหนี้" กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่ผู้กู้มักจะกู้ยืมเพื่อนำเงินจากแหล่งเงินกู้หนึ่งไปใช้คืนแหล่งกู้ยืมอีกแห่งหนึ่งที่เร่งรัดมากกว่า จึงทำให้ผู้กู้มีสภาพความเป็นหนี้ที่รุนแรงมากขึ้น หรือผู้กู้ไม่มีวินัยทางการเงิน การใช้จ่ายฟุ่มเฟือยตามกระแสบริโภคนิยมจนทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย (ประชาชนนิติธุรกิจ, Website)

การกู้ยืมเงินนอกระบบเหล่านี้อาจเป็นการกู้กันโดยปากเปล่า หรืออาจทำสัญญากู้ยืมเงินกันโดยใช้กระดาษเปล่าเขียนกันเองโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน แต่จะมีลักษณะอาศัยความพึงพอใจของคู่สัญญาระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้เป็นสำคัญ ไม่มีหลักทรัพย์สินในการค้ำประกัน ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงสูงแก่ผู้ให้กู้ ดังนั้น ผู้ให้กู้จึงคิดดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากผู้กู้เป็นผู้มีอาชีพการงานและรายได้มั่นคง ไม่เคยมีหนี้สินล้นพ้นตัว มีความสามารถในการชำระหนี้ การขอกู้หรือขอสินเชื่อก็คงไม่ติดปัญหาอะไร แต่หากผู้กู้ไม่มีหน้าที่การงานที่มั่นคง เป็นเพียงประชาชนในระดับรากหญ้าที่หาเช้ากินค่ำทั้งในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม หรือแม้แต่กระทั่งพนักงานประจำของภาครัฐและภาคเอกชน เหล่านี้มักจะกู้ยืมเงินนอกระบบทั้งที่ต้องตกอยู่ในภาวะจำยอมต้องจ่ายดอกเบี้ยอัตราสูงกว่าสถาบันการเงินหรือสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด เพราะการเข้มงวดเรื่องการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน การกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบหลายขั้นตอนซึ่งต้องใช้เวลาและข้อจำกัดไม่มีหลักทรัพย์สินในการค้ำประกัน ไม่มีผู้ค้ำประกัน เพราะโดยปกติสถาบันการเงินจะปล่อยกู้ให้กับผู้ขอกู้ที่มีความน่าเชื่อถือว่าจะสามารถชำระหนี้ได้ หรือมีหลักทรัพย์สินค้ำประกันเพื่อป้องกันการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (หนี้สูญ) หรือที่เรียกว่า “Non-Performing Loan (NPL)” รวมถึงความสะดวกรวดเร็วในการกู้โดยไม่ต้องรอการอนุมัติ มีความจำเป็นต้องใช้เงินอย่างเร่งด่วน ความไม่รู้กฎหมายของประชาชน และไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อของสถาบันการเงินได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการพิจารณาอนุมัติเงินกู้จะขึ้นอยู่กับ

นโยบายและหลักเกณฑ์ของผู้ให้กู้แต่ละราย โดยทั่วไปแล้วมีปัจจัยหลักๆ ที่ใช้ประกอบการพิจารณา(ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย, Website) ได้แก่

1. นโยบายของผู้ให้กู้ เช่น ผู้ให้กู้บางรายอาจกำหนดว่าผู้กู้ต้องไม่มีประวัติการค้างชำระในช่วง 12 เดือนย้อนหลัง หรือดัดให้เงินกู้แก่ลูกค้าใหม่ในกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง

2. วัตถุประสงค์ในการขอกู้ เช่น ใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการทำธุรกิจ หรือลงทุนขยายโรงงาน ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคต

3. คุณลักษณะและความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ ซึ่งสถาบันการเงินส่วนใหญ่จะใช้หลัก 5 Cs ได้แก่

3.1 Characters หมายถึง คุณลักษณะและความน่าเชื่อถือของผู้กู้ วินัยในการใช้และการชำระเงินกู้ในอดีต ซึ่งบอกถึง

ความสามารถในการใช้หนี้และการบริหารจัดการเงินกู้ เช่น ในกรณีบุคคลธรรมดาอาจพิจารณาอายุ อาชีพ สถานะภาพสมรส ส่วนกรณีผู้กู้ประกอบธุรกิจอาจพิจารณาประเภทของธุรกิจ ประวัติของผู้บริหาร ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ

3.2 Capacity หมายถึง ความสามารถในการจ่ายชำระหนี้คืนได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ รวมถึงความมั่นคงของรายได้ที่จะนำมาชำระหนี้ในอนาคต เช่น รายได้ในปัจจุบัน ภาระหนี้สินที่มีอยู่ ประวัติการชำระยอดการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตและสินเชื่ออื่นๆ

3.3 Capital หมายถึง เงินทุน สินทรัพย์ หรือเงินฝากของผู้กู้ เพื่อเป็นหลักประกันการให้กู้ยืมซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในสินเชื่อธุรกิจ แม้ว่าสินทรัพย์เหล่านี้จะไม่ใช่ว่าแหล่งเงินสำหรับชำระหนี้ แต่จะเป็นแหล่งเงินสำรองสำหรับการชำระหนี้ของผู้กู้ในกรณีที่เกิดปัญหาไม่สามารถชำระหนี้ได้

3.4 Collateral หมายถึง ผู้ค้ำประกันหรือหลักประกันที่ผู้กู้นำมาจำนำ หรือจำนองเพื่อให้สถาบันการเงินมีความมั่นใจและลดความเสี่ยงหากผู้กู้ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด ซึ่งสามารถให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนหรือนำหลักประกันมาขายทอดตลาดได้ตามที่กฎหมายกำหนด

3.5 Conditions หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อรายได้ของผู้กู้ เช่น เศรษฐกิจ เงินเฟ้อ ความมั่นคงใน รายได้และการทำงาน ปัญหาสงคราม

สิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อความเป็นไปได้ของโครงการลงทุนหรือรายได้ของผู้กู้ ซึ่งจะมีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคต

พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

ตามที่กล่าวไปแล้วว่าการกู้ยืมเงินนอกระบบส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมเงินหรือขอสินเชื่อจากบุคคลธรรมดาที่เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้หรือผู้ให้สินเชื่อซึ่งเป็นการค้าปกติหรือบุคคลรับซื้อหรือรับโอนสินเชื่อต่อไปทุกทอดโดยส่วนใหญ่จะเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดและเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วผู้กู้ยืมผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ให้กู้ยืมก็จะใช้วิธีการต่างๆ ในการทวงถามหนี้ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่เป็นการข่มขู่การบังคับขู่เข็ญหรือการใช้กำลังประทุษร้ายทำให้ผู้กู้ยืมต้องตกอยู่ในภาวะจำยอมและไม่สามารถขัดขึ้นได้ อันเป็นการกระทำให้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและไม่มีความหมายให้อำนาจที่จะกระทำใด จากปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นปัญหาที่เรื้อรังยากแก่การจัดให้หมดสิ้นจากสังคมไทย จึงเป็นที่มาของการตรากฎหมายเพื่อควบคุมการกระทำในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งในพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดความหมายของธุรกิจทวงถามหนี้ไว้ในมาตรา 3 หมายถึง การรับจ้างทวงถามหนี้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมเป็นปกติธุระแต่ไม่รวมถึงการทวงถามหนี้ของนายความซึ่งกระทำแทนลูกความของตนโดยมาตรา 5 กำหนดว่าจะต้องจดทะเบียนการประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ตามกฎหมาย หากเป็นการทวงถามหนี้ของนายความหรือสำนักงานนายความที่ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ มาตรา 6 วรรค 1 กำหนดว่าจะต้องจดทะเบียนต่อคณะกรรมการสภานายความ แต่การทวงถามหนี้ของนายความที่กระทำแทนลูกความของตนไม่อยู่ในความหมายของคำว่า “ธุรกิจทวงถามหนี้” ที่จะต้องจดทะเบียน ซึ่งการทวงถามนี้อาจใช้วิธีการต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมในการติดตามทวงหนี้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ถ้อยคำที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างรุนแรง การคุกคามโดยขู่เข็ญ การใช้กำลังประทุษร้าย หรือการทำให้เสียชื่อเสียง รวมถึงการใช้ข้อมูลเท็จและการสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลอื่นเพื่อกดดันลูกหนี้เพื่อให้เกิดความกลัวจนยอมชำระหนี้ให้แก่ตน ซึ่งลูกหนี้ตามมาตรา 3 หมายความว่า ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา และให้หมายความรวมถึงผู้จำคุกซึ่งเป็นผู้ถูกคุมขังด้วย จากปัญหาดังกล่าวที่สะสมมานานก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิต่างๆ มากมายของลูกหนี้ทั้งสิทธิส่วนบุคคล การละเมิดสิทธิมนุษยชน และก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมอื่นๆ ตามมา จึงเป็นที่มาของการตราพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลการทวงถามหนี้ทั้งนี้ในระบบและนอกระบบ

ระบบ และไม่ว่าหนีดังกล่าวจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยจะพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้สินเชื่อ ทั้งนี้ ไม่ว่าหนีดังกล่าวจะชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ก็ตาม และให้รวมถึงผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ และผู้รับมอบอำนาจจากผู้ให้สินเชื่อในการทวงหนี้ โดยประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2558 มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน นับแต่วันประกาศ คือ ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2558 เป็นต้นไป โดยมาตรา 3 กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองเฉพาะลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาและผู้ค้าประกันที่เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น

ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวกำหนดให้ผู้ทวงถามหนี้ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งผู้ทวงถามหนี้ หมายความว่า เจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้สินเชื่อ ผู้ประกอบธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันเป็นปกติธุระตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งมีสิทธิรับชำระหนี้ อันเกิดจากการกระทำที่เป็นทางการค้าปกติหรือเป็นปกติธุระของเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ไม่ว่าหนีดังกล่าวจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ และผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ด้วย โดยผู้ทวงถามหนี้สามารถติดต่อเพื่อทวงถามหนี้เฉพาะกับลูกหนี้เท่านั้น จะทวงถามหนี้กับบุคคลอื่นไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นบุคคลที่ลูกหนี้ได้ระบุไว้ตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง หากเป็นการทวงถามหนี้กับบุคคลที่ลูกหนี้ระบุไว้จะกระทำได้ต่อเมื่อมีวัตถุประสงค์ในการถามหรือยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้ โดยผู้ทวงถามหนี้ต้องแจ้งให้ทราบชื่อตัว ชื่อสกุล พร้อมแสดงเจตนาว่าต้องการหาข้อมูลเพื่อติดต่อลูกหนี้ นอกจากนี้ห้ามผู้ทวงถามหนี้ติดต่อหรือแสดงตนที่ทำให้เข้าใจผิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อลูกหนี้ หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้ตามมาตรา 8 วรรค 2(1)(4) หากผู้ทวงถามหนี้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกึ่งอาจถูกลงโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 100,000 บาท ตามมาตรา 34 วรรค 2 ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ทวงถามหนี้ห้ามเปิดเผยข้อมูลการเป็นหนี้ของลูกหนี้ เว้นแต่ผู้ที่ได้ติดต่อนั้นเป็นสามี ภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของลูกหนี้ โดยผู้ทวงถามหนี้ชี้แจงข้อมูลได้เท่าที่จำเป็นและตามความเหมาะสม อีกทั้งห้ามใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้บนซองจดหมาย ในหนังสือ หรือในสื่ออื่นใดที่ใช้ในการติดต่อสอบถามซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการติดต่อเพื่อทวงถามหนี้ของลูกหนี้ตามมาตรา 8 วรรค 2 (2)(3) หากผู้ทวงถามหนี้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกึ่งอาจถูกลงโทษทางอาญา ได้แก่ จำคุกไม่เกิน 1 ปี

หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

นอกจากนี้ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ยังกำหนดให้ผู้ทวงถามหนี้ต้องปฏิบัติตามวิธีการในการทวงถามหนี้ดังต่อไปนี้

1. สถานที่ติดต่อ กรณีที่ติดต่อโดยบุคคลหรือทางไปรษณีย์ ให้ติดต่อสถานที่ที่ลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้ได้แจ้งให้เป็นสถานที่ติดต่อ ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวไม่ได้แจ้งล่วงหน้าหรือสถานที่ที่ได้แจ้งไว้ไม่สามารถติดต่อได้ โดยผู้ทวงถามหนี้ได้พยายามติดต่อตามสมควรแล้ว ให้ติดต่อตามภูมิสำเนา ถิ่นที่อยู่ หรือสถานที่ทำงานของบุคคลดังกล่าว หรือสถานที่อื่น

2. เวลาในการติดต่อ การติดต่อโดยบุคคล โทรศัพท์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นต้องติดต่อในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ติดต่อกได้ในเวลา 08.00 น. ถึง 20.00 น. และในวันหยุดราชการ เวลา 08.00 น. ถึง 18.00 น. หากไม่สามารถติดต่อตามเวลาดังกล่าวได้หรือช่วงเวลาดังกล่าวไม่เหมาะสมให้ติดต่อในช่วงเวลาอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

3. จำนวนครั้งที่ติดต่อให้ติดต่อตามจำนวนครั้งที่เหมาะสม

4. กรณีที่เป็นผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ ผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ หรือผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ ให้ผู้ทวงถามหนี้แจ้งให้ทราบถึงชื่อตัวและชื่อสกุล หรือชื่อหน่วยงานของตนและของเจ้าหนี้ และจำนวนหนี้ และถ้าผู้รับมอบอำนาจดังกล่าวทวงถามหนี้ต่อหน้าให้แสดงหลักฐานการมอบอำนาจให้ทวงถามหนี้ด้วย

ขณะที่ มาตรา 10 วรรค 1 กำหนดว่าถ้าผู้ทวงถามหนี้ขอรับชำระหนี้ ผู้ทวงถามหนี้ต้องแสดงหลักฐานการรับมอบอำนาจให้รับชำระหนี้จากเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้ด้วย และเมื่อลูกหนี้ได้ชำระหนี้แก่ผู้ทวงถามหนี้แล้ว ให้ผู้ทวงถามหนี้ออกหลักฐานการชำระหนี้แก่ลูกหนี้ด้วย

หากผู้ทวงถามหนี้กระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามอาถรรุกลงโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 100,000 บาทมาตรา 34

ถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้แก่ผู้ทวงถามหนี้โดยสุจริตตามมาตรา 10 วรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยชอบทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ทวงถามหนี้จะได้รับมอบอำนาจให้รับชำระหนี้จากเจ้าหนี้หรือไม่ก็ตาม

อีกทั้งหากผู้ทวงถามหนี้ทวงถามหนี้โดยการข่มขู่ การใช้ความรุนแรง หรือการกระทำอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของลูกหนี้หรือ

ผู้อื่นจะต้องรับโทษทางอาญาโดยการจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในขณะที่มาตรา 11 กำหนดว่าถ้าผู้ทวงถามหนี้ใช้วาจาหรือภาษาที่เป็นการดูหมิ่นลูกหนี้หรือผู้อื่น แฉงหรือเปิดเผยเกี่ยวกับความเป็นหนี้ของลูกหนี้ให้แก่ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทวงถามหนี้ เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 8 วรรคสอง (2) หรือการติดต่อลูกหนี้โดยไปรษณียบัตร เอกสารเปิดผนึก โทรสาร หรือสิ่งอื่นใดที่สื่อให้ทราบว่าเป็นการทวงถามหนี้อย่างชัดเจน เว้นแต่กรณีการบอกกล่าวบังคับจำนองด้วยวิธีการประกาศหนังสือพิมพ์ ซึ่งเจ้าหนี้ไม่สามารถติดต่อลูกหนี้โดยวิธีการอื่น หรือกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และการใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้บนซองจดหมายในการติดต่อลูกหนี้ที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการติดต่อเพื่อการทวงถามหนี้ เว้นแต่ชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้ไม่ได้สื่อให้ทราบได้ว่าเป็นผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้

หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

นอกจากนี้ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะที่เป็นเท็จ หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดดังต่อไปนี้

1. การแสดงหรือการใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นการกระทำของศาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐมาตรา 12 (1) หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

2. การแสดงหรือมีข้อความที่ทำให้เชื่อว่าการทวงถามหนี้เป็นการกระทำโดยนายความ สำนักงานนายความ หรือสำนักงานกฎหมายมาตรา 12 (2) การแสดงหรือมีข้อความที่ทำให้เชื่อว่าจะถูกดำเนินคดี หรือจะถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือเงินเดือนตามมาตรา 12 (3) และการติดต่อหรือการแสดงตนให้เชื่อว่าผู้ทวงถามหนี้ดำเนินการให้แก่บริษัทข้อมูลเครดิตหรือรับจ้างบริษัทข้อมูลเครดิตตามมาตรา 12 (4) หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องรับโทษทางอาญา โดยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 300,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 40

3. ถ้าผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะที่ไม่เป็นธรรมโดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายใดๆ เกินกว่าอัตราที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา 13 (1) หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องรับโทษทางปกครองโดยการปรับไม่เกิน

100,000 บาทตามมาตรา 34 รวมทั้งการเสนอหรือจูงใจให้ลูกหนี้ออกเช็คทั้งที่รู้อยู่ว่าลูกหนี้อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามมาตรา 13 (2) หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องรับโทษทางอาญาโดยการจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

วิเคราะห์

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ออกมาใช้บังคับ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมพฤติกรรมและกำหนดวิธีปฏิบัติต่างๆ ในการทวงถามหนี้ของผู้ทวงถามหนี้ที่มีลักษณะเป็นการคุ้มครองประชาชนซึ่งเป็นลูกหนี้และผู้ค้าประกันทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบไว้ เพื่อไม่ให้เกิดการทวงถามหนี้โดยการกดขี่ข่มเหง การคุกคามโดยการขู่เข็ญ การใช้กำลังประทุษร้าย และการกระทำที่ไม่สมควรแก่ลูกหนี้อันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของลูกหนี้ผู้กู้ยืมเงินอย่างร้ายแรงโดยเฉพาะหนี้นอกระบบ อีกทั้งเพื่อให้ลูกหนี้อยังมีโอกาสในเจรจาต่อรองเพื่อขอชำระหนี้กับเจ้าหนี้มากขึ้น ส่งผลทำให้เจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อโดยเฉพาะเจ้าหนี้นอกระบบจะต้องทวงหน้อย่างละมุนละม่อม กล่าวคือ ต้องปฏิบัติตามกรอบและขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ หากยังใช้พฤติกรรมในการทวงถามหนี้แบบวิธีเดิมๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายก็ต้องถูกลงโทษทางปกครองและโทษทางอาญาตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้

แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังมีช่องว่างทางกฎหมายบางประการได้แก่

1. เจ้าหนี้เงินกู้ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหนี้นอกระบบซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่ของตนก็อาศัยอำนาจและอิทธิพลที่ตนมีอยู่ในการทวงถามหนี้ที่ไม่ใช้ขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ทำให้ลูกหนี้หรือผู้กู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจและความเกรงกลัวของเจ้าหนี้เงินกู้นอกระบบและไม่กล้าที่จะขอรับความเป็นธรรม ตลอดจนการฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายกับบุคคลดังกล่าว

2. ลูกหนี้ผู้กู้ยืมส่วนใหญ่เป็นประชาชนระดับรากหญ้าที่หาเช้ากินค่ำ ทำให้ขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในพระราชบัญญัติฉบับนี้ที่เพียงพอส่งผลให้ไม่ทราบสิทธิของตนที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

3. ผู้ให้สินเชื่อหรือสถาบันการเงินอาจกำหนดขั้นตอนต่างๆ ในการตรวจสอบหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินมากขึ้นกว่าเดิม โดยการพิจารณาให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ที่มีหลักประกันที่เพียงพอและมีความน่าเชื่อถือ ส่งผลทำให้การกู้ยืมเงินอาจต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งทำให้ลูกหนี้อาจถูกดำเนินคดีในชั้นศาลมากขึ้น เนื่องจากผู้ให้

สินเชื่อหรือสถาบันการเงินจะกลับไปใช้วิธีดำเนินคดีโดยการฟ้องต่อศาลแทน เนื่องจาก การทวงหนี้กำหนดขั้นตอนต่างๆ ไว้มาก ผู้ให้สินเชื่อหรือสถาบันการเงินบางรายอาจไม่ ยากยุ่งยาก ไม่อยากเสียเวลา และไม่อยากเสียค่าตอบแทนให้แก่ผู้ประกอบการทวง ถามหนี้ ในขณะที่เดียวกันศาลก็คงต้องมีการตั้งหน่วยงานในการชะลอฟ้องต่อศาลขึ้นมา เพราะคดีสำหรับการกู้ยืมเงินมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น การใกล้เคียงกับข้อพิพาทก่อน ฟ้อง เป็นต้น

จากปัญหาที่กล่าวไปข้างต้นส่งผลทำให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติทวงถาม หนี้ พ.ศ. 2558 ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายเท่าที่ควรจะเป็นและไม่สามารถทำให้ลูกหนี้ผู้กู้ยืมเงินได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่

แนวทางในการทวงหนี้ให้ชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

1. ควรดำเนินคดีเพื่อลงโทษเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินที่ใช้วิธีการทวงถามหนี้ซึ่งไม่ ปฏิบัติตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างรุนแรง และจริงจังโดยไม่รอลงโทษ เพื่อที่จะเป็นตัวอย่างให้เจ้าหนี้อื่นๆเกรงกลัวต่อสภาพบังคับของกฎหมายและไม่กล้าที่ จะทวงถามหนี้ฝ่าฝืนต่อกฎหมายต่อไป

2. ควรเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนให้ทราบถึงสิทธิและการ ได้รับการปฏิบัติในเรื่องการทวงถามหนี้จากเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินว่าต้องปฏิบัติตามขั้นตอน และวิธีการอย่างไรจึงจะชอบด้วยกฎหมาย

3. ควรแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุโดยเริ่มจากการปลูกฝังให้ประชาชนมีค่านิยมที่ดี มีวินัยทางการเงิน และดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งทำให้การกู้ยืมเงินมี น้อยลงและส่งผลทำให้ปัญหาที่ตามมาที่มีจำนวนลดลงไปด้วย

ทั้งนี้หากลูกหนี้ผู้กู้ยืมเงินทราบถึงสิทธิของตนและเจ้าหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินได้ ปฏิบัติตามขั้นตอนในการทวงถามหนี้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติฉบับนี้ย่อมส่งผล ทำให้ปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อลูกหนี้ผู้กู้ยืมและการละเมิดสิทธิมนุษยชนย่อมหมดไป ส่งผลทำให้สังคมไทยเข้าสู่การบังคับใช้กฎหมายด้วยหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2559.ทำความเข้าใจกับหนี้ครัวเรือน.

[https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEAN Community/BankersTalk/Vol3Issue1.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Highlights/ASEAN%20Community/BankersTalk/Vol3Issue1.pdf). 11กรกฎาคม.

- ประชาชาติธุรกิจ. 2559. SCB EIC วิเคราะห์แนวโน้มชีพทางออกของหนี้ในระบบ ?
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=142796303
8. 11 กรกฎาคม.
- มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. 2559. ดอกเบี้ยไม่เป็นธรรม ต้นตอหนี้ไม่รู้จบ.
http://www.consumerthai.org/main/index.php?option=com_content&view=article&id=524:2009-07-24-09-48-42&catid=212:2012-05-15-06-11-28&Itemid=65. 30 มิถุนายน.
- ศาลฎีกา. 2560. คำพิพากษาศาลฎีกา. <https://deka.in.th/view-419880.html>.
16 มีนาคม.
- ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2559. เกณฑ์ที่สถาบันการเงินใช้พิจารณาสินเชื่อ.
<https://www.1213.or.th/th/serviceunderbot/loans/Pages/beforeloan.aspx>. 7 กรกฎาคม.
- ศูนย์ช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม กระทรวงยุติธรรม. 2554. คู่มือประชาชนเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. 2559. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาเจ้าหนี้ในระบบ.
<http://www.fpo.go.th/FPO/modules/Content/getfile.php?contentfileID=2896>. 12 กรกฎาคม.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. กระทรวงการคลัง. 2559. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาเจ้าหนี้ในระบบ.
http://www.fpo.go.th/e_research/ebook/pdf_file/1341904897.pdf
12 กรกฎาคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2559. การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน.
http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries1_1_.html.
11 กรกฎาคม.